

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби якості
освіти України

від 29.09.2021 № 01-11/66

Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти

Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти (далі – Рекомендації) розроблено з метою надання роз'яснень директорам та іншим педагогічним працівникам, тренерам-викладачам у проведенні самооцінювання освітніх і управлінських процесів та створенні внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти (далі – ЗПО).

У Рекомендаціях враховано норми законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту».

Внутрішня система забезпечення якості освіти ЗПО (далі – внутрішня система) – це сукупність компонентів, які визначають якість освітньої діяльності, що встановлює рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, спрямованого на здобуття якісної позашкільної освіти.

При формуванні внутрішньої системи ЗПО доцільно враховувати положення Національного стандарту ДСТУ ISO 9000:2015 (ISO 9000:2015, IDT) «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів», у тому числі його основні принципи:

1. Орієнтація на замовника.

Основну увагу в управлінні якістю ЗПО приділяють задоволенню потреб дітей, батьків або законних представників дітей, суспільства і держави та прагненню до перевершення їх очікувань.

2. Лідерство.

Керівники на всіх рівнях установлюють єдність призначеності та напрямків розвитку ЗПО і створюють умови для задіяння персоналу задля досягнення цілей у сфері якості.

3. Задіяність персоналу.

Компетентний, правомочний та задіяний персонал на всіх рівнях – суттєво важливий для покращення спроможності ЗПО створювати цінність.

4. Процесний підхід.

Узгоджені та передбачувані результати досягаються більш результативно та ефективно, якщо діяльність розуміють та нею керують як взаємопов'язаними процесами, що функціонують як цілісна система у ЗПО.

5. Поліпшення.

Успішні ЗПО постійно зорієнтовані на поліпшення.

6. Прийняття рішень на підставі фактичних даних.

Рішення, базовані на аналізі й оцінюванні даних та інформації, з більшою ймовірністю уможливають бажані результати ЗПО.

7. Керування взаємовідносинами.

Для досягнення сталого успіху ЗПО управляє своїми взаємовідносинами з відповідними зацікавленими сторонами.

Внутрішня система забезпечення якості освіти у ЗПО розробляється як інструмент управління якістю освіти. Кожен з її компонентів має визначатися з урахуванням впливу на якість діяльності ЗПО, визначаючи різні напрями, забезпечуючи його ефективну роботу та сталий розвиток.

Формування внутрішньої системи рекомендується розпочинати з визначення **стратегії (політики) забезпечення якості освіти**, що визначається інтересами учасників освітнього процесу щодо якості позашкільної освіти у ЗПО, а також засадами державної політики щодо якості освіти.

Стратегія (політика) забезпечення якості освіти має бути орієнтована на:

- партнерство та професійну взаємодію у навчанні, вихованні, розвитку та соціалізації здобувачів освіти;
- недискримінацію, запобігання та протидію булінгу (цькування);
- академічну добросовісність та академічну свободу учасників освітнього процесу;
- прозорість та інформаційну відкритість ЗПО;
- сприяння безперервному професійному зростанню педагогічних працівників;
- справедливе та об'єктивне оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти і професійної діяльності педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів;
- сприяння здобувачам освіти у формуванні та реалізації їхніх індивідуальних освітніх траєкторій.

Відповідно до абзацу сьомого частини першої статті 11 Закону України «Про позашкільну освіту» педагогічна рада ЗПО формує систему та затверджує процедури внутрішнього забезпечення якості освіти, включаючи систему та механізми забезпечення академічної добросовісності.

З метою аналізу стану сформованості та функціонування внутрішньої системи рекомендується проводити в ЗПО самооцінювання власної діяльності.

Самооцінювання є процесом вивчення, оцінювання та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти.

При організації та проведенні самооцінювання у ЗПО рекомендується розроблення документу про внутрішню систему, створення робочої групи та визначення особи, відповідальної за проведення самооцінювання.

Самооцінювання може здійснюватися:

- щорічно та/або періодично;
- комплексно та/або за певним напрямом освітньої діяльності.

У самооцінюванні є доцільним використання інформації моніторингові згідно Порядку проведення моніторингу якості освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 р. № 54, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 10 лютого 2020 року за № 154/34437.

Формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗПО рекомендуємо здійснювати з урахуванням наступних етапів:

- визначення компонентів внутрішньої системи;
- забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи;
- збір та аналіз інформації, отриманої під час вивчення документації, опитування та спостереження;
- узагальнення результатів;
- обговорення та оприлюднення результатів.

Визначення компонентів внутрішньої системи

З урахуванням частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту» система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) може включати:

стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти;
 систему та механізми забезпечення академічної доброчесності;
 оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти;
 оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;

оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти;

забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти;

забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти;

створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;

інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Вищезазначені компоненти доцільно згрупувати за чотирма напрямками оцінювання ЗПО:

1. Напрямок оцінювання «Освітнє середовище закладу позашкільної освіти».
2. Напрямок оцінювання «Система оцінювання здобувачів освіти».
3. Напрямок оцінювання «Педагогічна діяльність педагогічних працівників та/або навчально-тренувальна робота тренерів-викладачів».
4. Напрямок оцінювання «Управлінські процеси».

Вибір компонентів внутрішньої системи не обмежується, ЗПО може визначати інші компоненти, додати або змінити їх у відповідності до напрямку діяльності та стратегії його розвитку, що не суперечить законодавству.

Забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи

ЗПО за напрямками оцінювання «Освітнє середовище закладу позашкільної освіти», «Система оцінювання здобувачів освіти», «Педагогічна діяльність педагогічних працівників та/або навчально-тренувальна робота тренерів-

викладачів», «Управлінські процеси» можуть проводити самооцінювання, використовуючи **Орієнтовні критерії та індикатори для самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу позашкільної освіти** (додаток 1), що включають:

- вимога/правило оцінювання;
- критерії оцінювання;
- індикатори оцінювання.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання освітнього середовища ЗПО реалізуються через розгляд питань щодо наявності необхідних ресурсів для створення освітнього середовища (матеріально-технічна та науково-методична база відповідають типу, профілю ЗПО), створення в ЗПО безпечних та нешкідливих умов навчання та праці, безпечного освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства, інклюзивного освітнього середовища.

Вимога/правило, критерії, індикатори системи оцінювання здобувачів освіти реалізуються через наявність такої системи та оцінювання освітніх досягнень здобувачів освіти.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або навчально-тренувальної роботи тренерів-викладачів реалізуються через ефективність педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або навчально-тренувальної роботи тренерів-викладачів, підвищення їх професійного рівня.

Вимога/правило, критерії, індикатори оцінювання управлінської діяльності реалізуються через організаційно-правові засади діяльності ЗПО, формування та забезпечення академічної доброчесності.

ЗПО може розробляти власні вимоги/правила, критерії, індикатори оцінювання компонентів внутрішньої системи та забезпечення їх функціонування.

Збір та аналіз інформації, отриманої під час вивчення документації, опитування та спостереження

Для самооцінювання доцільно використовувати наступні методи збору інформації:

- вивчення документації;
- опитування (анкетування, інтерв'ю);
- спостереження (за освітнім середовищем, за організаційними формами освітнього процесу).

Вивчення документації. Даний метод дозволяє вивчити документацію ЗПО щодо його освітньої діяльності, прийняті управлінські рішення та стан їх виконання тощо.

Опитування. Даний метод дозволяє отримати інформацію про учасників освітнього та/або навчально-тренувального процесу та якість позашкільної освіти у закладі.

Опитування може проводитися у формі анкетування, інтерв'ювання.

При анкетуванні використовуються анкети для педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів, здобувачів освіти та батьків.

Інтерв'ю може бути індивідуальне, групове.

Опитування доцільно проводити зі здобувачами освіти віком від 14 років.

Спостереження. Даний метод дозволяє оцінити стан освітнього середовища, різних організаційних форм освітнього та/або навчально-тренувального процесу ЗПО.

Спостереження за освітнім середовищем дає можливість зафіксувати наявність чи відсутність необхідної для освітнього та/або навчально-тренувального процесу матеріально-технічної та науково-методичної бази, створення в ЗПО безпечних та нешкідливих умов навчання та праці, безпечного освітнього середовища, інклюзивного освітнього середовища.

Спостереження за різними організаційними формами допомагає оцінити освітні досягнення здобувачів освіти та педагогічну діяльність педагогічних працівників та/або навчально-тренувальну роботу тренерів-викладачів.

ЗПО можуть проводити збір та аналіз інформації, використовуючи наступний інструментарій для самооцінювання освітніх і управлінських процесів:

- форма спостереження за освітнім середовищем (додаток 2);
- форма вивчення педагогічної діяльності педагогічних працівників та/або навчально-тренувальної роботи тренерів-викладачів у закладі позашкільної освіти (додаток 3);
- форма вивчення документації (додаток 4);
- анкета для здобувачів позашкільної освіти (додаток 5);
- анкета для педагогічних працівників та/або тренерів-викладачів (додаток 6);
- анкета для батьків (додаток 7).

Узагальнення результатів

Інформація, отримана у процесі самооцінювання, потребує узагальнення.

Узагальнення результатів дозволить співставити отриману інформацію, порівняти та встановити відповідні рівні самооцінювання.

Проведення щорічного самооцінювання передбачає встановлення їх рівня.

Такими рівнями оцінювання, наприклад, можуть бути:

- перший (високий);
- другий (достатній);
- третій (вимагає покращення);
- четвертий (низький).

Маючи автономію, ЗПО може самостійно визначати рівні та узагальнювати результати самооцінювання.

Обговорення та оприлюднення результатів

Результати щорічного самооцінювання доцільно розглянути та схвалити на засіданні педагогічної та/або тренерської ради до початку нового навчального року. Отримані результати варто також обговорити з представниками батьківської та учнівської громадськості.

Інформація, отримана під час самооцінювання, може стати підґрунтям для внесення змін до стратегії розвитку ЗПО, визначення шляхів удосконалення освітніх і управлінських процесів та інших питань внутрішньої системи.

Результати самооцінювання можуть бути складовою частиною річного звіту про діяльність ЗПО.

Отримані результати дадуть можливість порівняти та відстежити динаміку розвитку ЗПО, що сприятиме реалізації основної цілі – якості позашкільної освіти, успішному розвитку кожного учасника освітнього та/або навчально-тренувального процесу.

Директор департаменту
інституційного аудиту

Юрій ВЕРГУН